

הטמא, אין זה אומר שפרעה ירגיש בזה. ע"כ ביאור רעק"א בדברי יוסף לשר המשקים.

אך לפי"ז קשה קושיא אחרת, חזקה שבעתים. א"כ איזה טענה יש על יוסף שאמר לשר המשקים "זכרתי, והזכרתני", הלא זה היה רק חלק משיעור האמונה שנתן.

מדרגת הביטחון שנדרשה מיוסף הצדיק

אלא ביאור הדברים מובא בדברי שמואל בשם הרה"ק רמ"מ מויטעבסק, שמוזבא בשם הבעש"ט הק' עה"פ "אשרי הגבר אשר לא יחשוב לו ה' עוון", שהכוונה אשרי האיש שנמצא בדרגה גבוהה כזו, שאם רגע לא חושב בה', נחשב לו כבר לעוון. והנה באמת אם אדם גריל יאמר הפירוש של רע"א בתור השתדלות, הרי הוא צדיק גמור. אבל יוסף הצדיק שזכה להגיע לשלימות דרגת הביטחון שעליו נאמר "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו", וכפי שאפשר לראות מכל מה שעבר עליו, שלא היה בעולם אדם שעבר כ"כ הרבה צרות ויסורים והשפלות ונסיונות, ובכ"ז נשאר במצב של שמחה נפלאה ובעזות של ביטחון. ולא מושפע ולא מתפעל משום דבר בעולם, גם כאשר באופן חיצוני הוא נראה כמצב של צרה ואסון ר"ל. כי האמת הוא שהכל מונהג מהבורא ואין רע יורד מלמעלה.

ולפי"ז בעז"ה נבין עכשיו היטב מה הטענה על יוסף שאמר לשר המשקים כי אם וכי, שאמנם יוסף צודק שזבוב לא מגיע במקרה, והבין שחפץ ה' שתהיה הישועה ע"י שר המשקים. והנה בגמ' (מעילה דף ט"ו) איתא שרשב"י בכה שנשלח לו שד בשם בן תמליון במקום מלאך לבטל הגזירה. אבל אמר רשב"י "בוא הנס מכל מקום". והמהר"ם אש מבאר שלזה אומרים בעל הניסים "ורשעים ביד צדיקים", שהנס של חנוכה היה ע"י הקדושה, ולא ע"י צבא של רשעים. וכן יוסף מגודל ענתותו סבר יבוא הנס מכל מקום דרך שר המשקים.

מכל מקום לגודל דרגת יוסף בהירות הביטחון באופן מופלג, היה צריך להבין שהזבוב שאז נפל בכוס פרעה בא לשם בודאי בהשגחה עליונה, אבל לא עבור שחרורו ע"י שר המשקים, אלא למטרה אחרת, כדי לסובב את הענין שיגרום לו נסיון במידת הביטחון אם יעשה את החשבון הנ"ל, ויעשה איזה פעולת השתדלות אפילו הכי קטנה, או שיעמוד בנסיון ע"י שיבין שזה גופא היה כל התפקיד של הזבוב לפני עשר שנים, ועל כן אין צורך לעשות שום השתדלות. וכיון שכן עשה משהו השתדלות, אומר השפ"א שה' דואג לצדיקו שיוכל לתקן ולהגיע לשיא שלימותם. ובאם היה איזה פגם, כדי שח"ו לא תצא תקלה ע"י יוסף, עשה ה' שישכח למרות שעשה סימנים לעצמו, בא המלאך וביטלם.

ועי"ז עכשיו זכה יוסף להגיע לשלימותו. שמצד א' רואה שהתקווה האחרונה לצאת בטלה, והנסיונות ממשיכים, ויוסף הצדיק מוסיף בדרגתו ועוד התפלה שישכחהו, כדי שיתוקן מה שעשה משהו קטן של השתדלות.

ענין חנוכה הוא בחירות האמונה

ובעבודת ישראל (תוספתא ופ' ראה) כתב שהודאה מלשון מודה על האמת, כאשר נראה שלכאורה לא היה משהו טוב ורואים באמת שכן טוב, שאמנם זכה יוסף לראות איך הכל הכל היה רק לטובתו וכל מעשה האחים היה באופן שלקחו מהם לגמרי את בחירתם והוכרחו להתנהג כך כדי להביא לאותם נסיונות שלא התנסה אדם מעולם, שע"י"ז פעל פעולות נוראות, שהכין את כל ארץ מצרים לבני"ז לפני קבה"ת, ונגמרו מאתים ועשר שנה בלי שח"ו היה פגם בקדושתם. ותוך חמישים יום יכלו להגיע לדרגת קבה"ת.

ובשפ"א מובא על הגמ' ביומא שיוסף מחייב את הרשעים, שבכח עמידתו בכל הנסיונות שבעולם נתן כח עד היום אפילו לנמוך ביותר להתגבר על נסיונות. וממילא יש תביעה ג"כ לרשע הכי גדול שיש לו כח מיוסף. והשתא שרואים המחשה אין נראה חיים אמיתיים עם ביטחון ואמונה, שאז המצבים שנראים הכי גרועים מתבררים שהכל לטוב. וזה האור וההשפעה הגדולה של חנוכה שמתגלה אור הגנון של בהירות הביטחון. וע"כ אומר הרה"ק ר' משה ליב מסאסוב זי"ע, שזה ביאור דברי חז"ל שזמן הדלקת נרות חנוכה הוא עד שתכלה רגל מהשוק, שאחרי שמקבלים בהירות באמונה, אין סיבה לעשות שום השתדלות בשוק, ואסור להרצות מעות לאורם. שע"י אור נ"ח אסור להתעסק בקטנות לרוץ אחר מעות, וה' אלוהיך עמך לא חסרת דב.

נחל איתן

טללי טוהר מתוך דא"ח של ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

"אנא בכח גדולת ימינך, תתיר צרורה"

ובלב האבן, מייסדים את אבן הפינה של הבנין הרוחני של נשמתנו.

והנה כאשר ירדו השבטים הקדושים למצרים, התעוררו לתשובה שלימה על מכירת יוסף, ובה יסדו לדורות הבאים, שכאשר מידת יוסף נמכרה ח"ו לישמעאלים וכי, יש להתעורר בתשובה ע"ז, ולומר בפה מלא "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו וגו'", היינו הנשמה הקדושה, המתחננת לנו לבל נמכור אותה ח"ו לידי הסט"א, וזהו צרת הנפש האמיתית. וראובן שהוא זה שפתח בתשובה, אומר "הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש", כמה חבל שלא נזהרים בשנות הילדות והבחורות לשמור על טוהר הנשמה, כי לאחר שנים מתחרטים על זה מאוז, ודם הילד נדרש רח"ל. ויוסף הצדיק כאשר שמע זאת בכה בכי תמורים, ובכל התורה לא מצינו ריבוי לשונות של בכי, כמו שמצינו אצל יוסף הצדיק, כי הרבה יש לככות על מידת היסוד שלא תהי' בשבי מצרים, והרבה מועיל הבכי לענין זה.

וכאשר זכינו זה עתה לאורם של ימי החנוכה, בהם השי"ת יורד בכיכול לתוך בית האסורים מקום אשר אסירי המלך אסורים שם, ולאור נרות הקודש הוא בוחן את לבבינו, וכמ"ש (צנפייה א' י"ג) "אחפש את ירושלים בנרות", וכתב (משלי כ' כ"ז) "נר ד' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", והשי"ת ביקר אותנו לראות, מי זה שנפשו שומקת לצאת מבית האסורים. וע"ז שפנשו שיח בימי החנוכה "ארוממן ד' כי דילתני וגו', חיייתי מידי בור וגו'", ואמרנו לאור הנרות "הנרות הללו קודש הם", שנרות חנוכה יש בהם סגולה לקדושה, לקדושת העיניים, ולקדושת כל אברי האדם. כי העינים הם מתנה מאת בורא כל העולמים, וכאשר אנו רוצים שיאירו עינינו בתורה, כיצד ח"ו נלכך אותם ח"ו בראיות אסורות, והמח הוא קודש הקדשים של האדם והוא צריך להיות משכן לשכינה הקדושה, וכיצד ח"ו נכניס צלם להיכל ע"י מחשבות אסורות רח"ל. והנרות הללו אשר אור הגנון של התורה בוקע מהם, תובעות מאתנו להיות קדושים בקדושת יוסף. וע"ז בוכה מידת יוסף שבכל אחד ואחד, בשמעו את התעוררות התשובה של "אבל אשמים אנחנו", ואת הדיבורים הנוקבים "הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש". ובעת שקורין זאת בתורה בניעילת ימי החנוכה, מסוגל העת ליציאת יוסף מבית האסורים, שיוסרו כבלי העבדות מעל מדת יוסף שבכל אחד ואחד מאתנו.

ואמר הרה"ק משינאווא זי"ע עה"פ "ויהי מקץ שנתיים ימים", שלעת קץ הימים בעקבתא דמשיחא, יהי' כל פעולה של השתדלות בעבודת השי"ת חשובה מאוד לאין ערוך בשמים, עד שמה שהוצרכו לעמוד על זה במשך "שנתיים", יוכלו לפעול זאת בימים אחדים. וכמ"ש האריז"ל לרבי חיים ויטאל זי"ע, שמכיון שיש התגברות של הסט"א בעקבתא דמשיחא, ממילא אפשר לפעול בהתגברות קטנה, מה שהיו פועלים הקדמונים במשך שנים. וממילא יש לנו לקבל התחזקות, ממה שאנו זוכים להיות מכלל לגיונו של מלך בימי עקבתא דמשיחא.

ואור החנוכה מאיר לנו את ימי השובבים, כמ"ש העבודת ישראל זי"ע, כי הרמב"ם ז"ל כתב (הל' איסורי בי"ב כ"א), "שאין מחשבת עבירה מתגברת, אלא בלב פנוי מן החכמה", ואור החנוכה בו מתגלה המאור שבתורה, מאיר לנו שיהי' לבנו זך וטהור מכל מחשבת איסור, ויהיו אברינו נקיים ושמורים מן החטא. ויהי רצון שנזכה להאיר את החשכות של חושך טבת באורה של תורה, ולהתקדש בקדושה עליונה, עד שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בפרשתו, יצא יוסף הצדיק מבית האסורים, "ויגלח ויחלף שמלותיו ויעמוד לפני פרעה". רז"ל אמרו (ראש השנה י"ג), בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, וכאשר קורין קריאה זו, מתעורר כח התשובה של ראש השנה, שהוא יום ראשון של עשרת ימי תשובה ובו קורעין שערי שמים, תוקעין בשופר בגנוחי וילול, כדי שנזכה כל אחד לצאת ממצריו ומן כבלי היצר, שהם בית האסורים של כל אחד. וכמו שאנו מבקשים, "אנא בכח גדולת ימינך, תתיר צרורה", כי ע"י העבירות שהורגלו בהם רח"ל, נעשה האדם משועבד לסט"א רח"ל, וע"י תשובה וחרטה מעומקא דליבא, זוכים לצאת מבית האסורים.

וידוע שההארה של הימים הנוראים נמשכת עד זאת חנוכה, וגם הקריאה של פרשת מקץ שעניינה יציאה מבית האסורים נקראת ע"פ רוב בימי החנוכה, שבהם אנו מבקשים "תתיר צרורה" להוציאנו מבית האסורים שאנו צרורים וכבולים בו. והרה"ק הבני יששכר זי"ע אמר בקדשו, שיש יד פשוטה בשמים כדי לקבל שבים עד "זאת חנוכה", והשבת הזאת היא המשך של זאת חנוכה, וקוראים את הקריאה של יציאת יוסף מבית האסורים, ולכן הזמן מסוגל לעורר רחמים להוציאנו מבית האסורים. ובפרט כעת ב"רעוא דרעיון", שמתגלה רצונו של כל איש ישראל להתקרב אל ה', ולכן הזמן מסוגל עתה לבקש ממנו "תתיר צרורה", שיתיר את הקשר שלנו עם הסט"א. כי אנו רוצים להתקרב אליו ולהיות יראי שמים, ואיננו רוצים ח"ו להישאר שקועים בבית האסורים, והשי"ת ודאי שומע צעקתנו.

והנה יוסף הורד למצרים, ושם נתנסה בנסיונות מרים, ושם קבל את התואר יוסף הצדיק, ואנו זרעו אחריו, בני יעקב ויוסף סלה, שואבים הכוחות ממנו להתניסד בקדושת יוסף. וכשם שיוסף זכה לקדושתו ע"י שעמד בנסיון, כך כל יהודי צריך לירד למצרים הפרטי שלו, הוא ירדת הנשמה לתוך גוף חומרי, ולהלחם עם הנפש הבהמית, ועי"ז זוכה ליסוד את קדושת נשמתו, כי יסוד בונים עמוק באדמה, ועל כן פעמים שהנסיונות הם שפלים ונמוכים ביותר.

אמרנו בהלל, "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", וצריך לדעת איזה אבן מאסו הבונים, ויתכן שרומז ליצר הרע שנקרא אבן (סוכה י"ב), וגורם ללב להתקשות כאבן. ובודאי אבן זו מואסים הבונים, כי הם רוצים לבנות את בנין הקדושה של נפשם, ורואים את האבן כמכשול לבניינם. אבל דוד המלך מודיע לנו, שאותה אבן שמאסו הבונים, היא היתה לראש פינה, שדייקא ע"י המלחמה בלב האבן, זוכים ליסוד את יסוד קדושת נפשתינו.

ובתניא קדישא (סוף הספרי) כתב ע"ד הינוקא שבזוה"ק, דמ"ש שלמה המלך (קהלת ט' ח) "ושמן על ראשך אל יחסר", הכונה ד"נר ד' נשמת אדם", והשכינה הקדושה שורה על ראשו של כל יהודי ויהודי, ושלמה המלך צווח "ושמן על ראשך אל יחסר", שהנו הזה זקוק לשמן כדי שידלק כהוגן, וה"שמן" אלו המצוות ומעש"ט. ובסוף הספר נועל התניא את ספר הבינונים, בו הוא מרבה לחזק את הבינונים הזקוקים להלחם בנפש הבהמית בתמידות, וכותב כי פתי השלבת של הנו נוצר ממה שהוא אוכל את הפתילה הנהפכת לאש. ועד"ז הנשמה של היהודי והארת השכינה שמעל ראשו, ניזונת ממה שהוא נלחם בנפש הבהמית, ומכניע את כוחות הסט"א, ודבר זה גופא מוסיף לה אורה וקדושה, עכדה"ק.

זהו שאנו אומרים בעל הניסים, "על הנחמות ועל המלחמות", כי השי"ת הכין לנו את המלחמות, וכמ"ש (עבודה זרה ב') "ומלחמות אני עשיתי". אך הוא מנחם אותנו שדווקא ע"י שנלחמים בנפש הבהמית

עשרה בטבת שחל בערב שבת

היות והשנה חל יום עשרה בטבת (שיהפך במהרה לששון ולשמחה) בערש"ק, והיא התענית היחידה שחלה בערש"ק, הזמן גרמא לעסוק בכללות בדין תענית בערש"ק, ובעניני צום עשרה בטבת, ובשאר דינים המסתעפים מתענית זה כפי שיכיל הגיליון.

תענית ערש"ק: זמן השלמת התענית: בגמ' (עירובין מט) הסתפקו ביחיד המתענה בערש"ק האם משלים תעניתו ובסוף הסוגיא מסיקה הגמ' דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים. ונחלקו הראשונים בביאור מסקנת הגמ' מתענה ומשלים מהו גדר השלמה, י"א עד שיתפלא מעריב דבזה מקבל שבת ושוב אסור לו להתענות אפי' תענית שעות (מהר"ם מוה"ב הובא ב"מ"א סי' תמ"ט ס"ד), וי"א עד השקיעה כיון שמאז אפשר לקיים מצוות תוספת שבת ואין להתענות בזמן תוספת שבת (האב"ד הובא בב"י שם, והוא בשיטת ר"ת דמשקיעה מתחיל זמן תוספת וכ"ש לדין דמשקיעה הוא כבר ביה"ש יש להחמיר מספק שבת), וי"א עד צאת הכוכבים (הראב"ה הורקח וכו"כ הרא"ש באופן שקיבל התענית במנוחה בסתמא, וכן פסק השו"ע שם). **הלכה:** בתענית יחיד ישלים עד שיתפלא מעריב, ובתענית ציבור חייב להשלים עד צאה"כ ולא מועיל תנאו (הכרית הת"א שם).

עשרה בטבת: יחידושו והאבודרהם: כאמור לעיל דבתענית ציבור צריך להשלים עד צאת הכוכבים א"כ אף עשרה בטבת שחל בערש"ק בכלל זה, מ"מ מצינו חידוש לאחד מהראשונים בעשרה בטבת הדבר חמור ביותר שאפי' היה חל בשב"ק היו מתענים, מפני שאמרו בו (החוקקא כ"ד ב) בלעזם היום הזה כמו ביום כיפור (אבודרהם הובא בב"י בת"ק פ"ג). **ביאור שיטתו:** נאמרו כמה טעמים מ"ש משאר תעניות א. היות שיום זה הוא תחילת הפורעניות כי אז סמך מלך בבל על ירושלים, וכיון שכבר הותרה הרצועה מלמעלה לצור על העיר כבר היה הדרך כבוש לפני האויבים לעשות המשך החורבן (יערות דבש דודש ב' בני יששכר סס"ו טבת מאמר י"ד א). ב. היות זה זכר לחרבן בית ראשון שנחרב בעוון חילול שבת (ירמיה י"ז) שייך להתענות אף בשבת (יערות דבש שם, יעו"ן שם עוד תירוק). ג. היות ובאותו יום סמך מלך בבל על ירושלים ישבו הבי"ד של מעלה אלו מיימינים ומשמאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית וכן נעשה בכל שנה ושנה יושבים שוב בי"ד של מעלה, א"כ התענית אינו על העבר אלא על ההווה, והוי בזה עונג שבת לבטל הגזירה (תת"ס תורת משה פ' ויקרא דודש לו' אדר).

מו"מ דבריו: אחרונים שקלו וטרו דבריו יש מהם המביאים ראיה [דבגמ' ה"ל לא הסתפקה אלא בתענית יחיד אם להשלים ולא בתענית ציבור, היות והאמוראים היו בזמן שכבר לא קדשו ע"פ הראיה א"כ רק עשרה בטבת חל בערש"ק וע"ז לא שייך להסתפק כיון שדוחה שבת אור שמח פ"ה מהלכות תענית, עוד ראיה דדרשינן יום אף בשבת בלול דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון אף בשבת א"כ אף בתענית זו כן שו"ת בנין שלמה סי' ל"ו יעו"ש עוד]. ויש מהם שהקשו [מרש"י מגילה ה. דתשעה באב מאחרין ולא מקדימין פירש"י כגון ת"ב שחל בשבת וה"ה עשרה בטבת, שו"ת שואל ומשיב ח"א מהדו"ק סי' קע"ט יעו"ש מה שתי].

שלום עליכם: אף שיש איסור להתענות בשבת אף תענית שעות ונחלקו הפוסקים אם זה מה"ת או דרבנן (יעו"ן סי' קפ"ח) מ"מ אין חיוב למנוע ולומר 'שלום עליכם' וזמירות וכן מללמוד ספרי חסידות ושאר הדברים שאדם רגיל לעשות לפני קידוש, כיון שעמדתה אין כוונתה לתענית ואף שזה המשך של תענית (כן מודייק בשו"ת סי' רמ"ט סי' ב' וכן בב"ל ד"ה וי"א).

קידוש בין שש לשבע: אף המקפידין שלא לקדש בין שש לשבע (ומעת שנתחלק השעון עפ"י חכמי אה"ע סדר לכל העולם לפי שעון קהיר המונה בין 540 ל-640), בשבת זו יכולים להקל בזה ולומר 'אב הרחמים וכו' ויציל נפשותינו מן השעות הרעות' (נצח זו מובא בס' ליקוטי מהר"ם בהש"ק מייסדו ז"ל ומסתבר מאוד דבשבת זו שהוא משנה אף המ"א שהביא בשם סי' תיקוני שבת להחמיר בזה לא מיייר משבת זו וכן מצינו בכמה צדיקים, ומיהו מובא הדמה"א מבעל הקפיד מאד לקדש לפני שש).

הנוהגים כזמן ר"ת: אף הנוהגים בכל תענית להחמיר בזמן ר"ת בתענית זו אין להקפיד (כי יש לצרף שיטת הראב"ד דופן השלמה בשקיעה וכן דעת מהר"ם דמעת שקיבל שבת נקרא השלמה וכן זמן ר"ת אינו אלא ספק, סי' ויקהל משה מהגרמ"ש קליין שליט"א), אלא שיש לדון אם "מותר" לו להחמיר ולהמתין עד זמן ר"ת כיון שכונתו לשם תענית ונמצא חומרתו קולתו כיון שרוב צדדים להקל ואולי בצירוף שיטת האבודרהם הוי ספק השקול וי"ל. מיהו הנוהגים כהכרעה לגמרי כר"ת אין נוהגים להקל בזה.

דינים המצוים בערש"ק: ז' נביא כאן כמה דינים השכיחים בע"ש זו 1. **רחיצה וגילוח:** מותר להסתפר ולהתרחץ אף בחמין לכבוד שב"ק (אף שבסתם תענית מובא בפסקי הו"ס תענית סי' לאסור לכבוד שב"ק מותר - ספר חת חיים, וכן רחיצה הקילו ק"ו משבת חזון, מ"ב סי' תקנ"ו ע"פ ר"ת כתב סופר סי' ק). 2. **טעימה:** מצווה לטעום מכל תבשיל בע"ש כדי לתקנו יפה כהוגן (מ"ב סי' ר"ב בשם המ"א והוסף בשש"כ פמ"ב הערה ר"ה עוד טעם לטעימה כדי שלא יבא לחילול שבת ע"י הספת מלח וכדומה), ואף בע"ש זו יש מצווה לטעום אף לא בלענו אלא יטעום. ואף שהמנהג להחמיר שכל תענית ציבור, במקום סעודת מנוחה יש להקל (מ"ב סי' תקס"ו סק"ו), ואם בטעות טעם ובלע אף יותר מזכית עדיין חייב לצום ואומר ענונו במנחה (סי' תקס"ח מ"ב סק"ו). 3. **ברית בע"ש שחל בו עשרה בטבת:** עושין סעודת שבת וסעודת ברית ביחד (שו"ת לנפש מרדכי יו"ד סי' קכ"ט), אך יש להוסיף מאכל יותר משאר מאכלים של שבת שיהא ניכר סעודת הברית.

דינים המצוים בליל שבת: יש אנשים שאינם מסוגלים לאכול סעודה מיד אחרי התענית ורגילים לשתות קפה או לאכול מזונות, ע"כ נפרט דינים כדלהלן: **קפה בלי חלב:** מותר לשתות קפה בלי חלב ואין צריך לברך לפניו דיין קידוש פוטרו, ואינו מברך לאחריה כיון שנפטר בברכהמ"ז (ע"פ הח"א הובא בב"ה סי' קע"ד דבאינו תאב לאטל מתמת הצמאון נחשב כעור סעודה, אכן אם שתיית קפה מסיבה אחרת אינו נפטר בברכהמ"ז, וצריך לברך בתה אחרונה על הקפה יעו"ן שו"ת סי' רע"ב סי' י"ג, אף המקילין בעלמא באופן שישתה בסעודה כאן לא מועיל, כיון שלא בירך שהכל על המשקין, כ"מ בשו"ת סי' קפה עם חלב: לכתחילה אין לשתות קפה עם חלב, (יש לחוש למה שהעתיק הפוסקים הו"ה"ק בדסעודה אחת אין לאטל אף בשר אחר חלב צריך לעשות סילוק ע"י בי"א וכן יוכל מ"ל), ובמקום צורך יש לצדד לקולא (תמ"ב סי' תצ"ד לא חשש לזה"ק וכן יש מפוסקי זמננו שצדדו דבאופן זה נחשב לסילוק כיון שבאמת רוצה להסתלק ורק מסיבה צדדית אינו יכול, וכדומה ראיה מו"ת מהר"ם (ח"ג ססק"ו) הדתיר באחד שרצה להסתלק מהחלב ובטעות בירך על הבשר דנחשב כסילוק). **יש עוד עצה להקל:** לאכול גם מזונות וע"ז לעשות סילוק כדלקמן אף באופן כזה שיש מזונות בפיו עם החלב, צריך גם קינוח והדחה. **מזונות:** מותר לאכול מזונות אחר קידוש (יעו"ן בא"א מבוטשאטש) ובלבד שלא ירבה באכילתו כדי שיאכל סעודת שבת לתיאבון, וכדי שלא יכנס לכמה ספיקות בעניני ברכה אחרונה, יעשה הפסק, או שיאכל מזונות גם בתוך הסעודה.

נסיעה ברכב ביום הגשם

שאל יהודי ירא שמים: אני נוהג ברכב, כשיורד גשם חזק הכבישים מלאים במים, וכמוכן שח"ו איני נוסע מהר כדי שלא להיות מזיק ברשות הרבים על ידי הזרמת מים על אנשים ההולכים לתומם על המדרכות. לצערי הרב שמת לי, כשיורדים גשמים בשפע, יש מקומות שגם בנסיעה איטית ביותר, הרכב מזרים מים לכל הכיוונים, ואנשים ההולכים במדרכות הצרות נרטבים ובגדיהם מיטנפים.

מה עלי לעשות במצב כזה, האם שלא לנהוג ברכב כשיורדים גשמים חזקים, ומה הדין אם כן נהגתי, האם אני חייב לשלם על כללך הבגדים? או שכל מי שהולך על המדרכה בחורף, זה על דעת שישפריצו עליו הרכבים מים?

תשובה לשאלה משבוע שעבר

השאלה בקצרה: האם אפשר להשתמש בשמן שנתר מנר חנוכה כדי למרוח על שושנה כסגולה לריפוי, או שמא אסור כי זה הקצה למצוותו, ומה הדין כשעירב השמן בתוך בקבוק?

תשובה: כתב בטור (סימן תרע"ו) הנותר מן השמן והפתילות בליל ראשון מוסיף עליו ומדליק בליל ב', וכן בכל הלילות, נותר ממנו בליל ח', עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצוותו. וטעם הדבר כתב הר"ן (שבת דף ט"ז ע"א) דכיון שעל ידי נס שנעשה במנוחה תקנוה, עשאוה כמנוחה שאין משתמשין בה כלל.

ובבית יוסף הביא מחלוקת הראשונים אם כבר דלק חצי שעה, אם מותר להשתמש בנותו, ודעתו נוטה להתיי, ופסק במשנ"ב (סימן תע"ב סק"ו) שלאחר חצי שעה מותר לכבותו ולהניח ממנו, ומ"מ הסכימו כמה אחרונים דלכתחילה טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור הדלקה, משום דיש מן הפוסקים שסוברים דאם נתן בסתם הקצה למצוותה הכל, וכתב (סימן תרע"ו ס"ק יח) שאם רוצה להשתמש במותרת יתנה שאינו מקצה אלא כשיעור חצי שעה.

פסק בשו"ע (א"ח סימן תרע"ו ס"ד) אם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. וכתב במשנ"ב (סק"ו) ועיין ביו"ד (סימן צ"ט ס"ד) דיש מתירין בכל איסור דרבנן להוסיף עליו אם נתערב.

עוד כתב במשנ"ב (סי' ט) שאסור גם להניחו, דלהניחו לשנה הבאה לנו חנוכה חיישין לתקלה, ואפילו להניחו בכלי מאוס דודאי לא יבוא לאכלו ג"כ אסור, דחיישין שמה יבוא לדלוק ולהנות הימנו [יש נוהגים להניח את השמן ולשורפו בשריפת חמץ, ולכאורה צ"ע, שהרי נהנה מן השמן ששורף בהם את החמץ, והרי יש אומרים שגם לתשמיש מצוה אסור ליהנות מהם, ומה גם שאסור להניחו שמא יבא להשתמש בהם, וצ"ע].

לאור זאת לכאורה הרצה להשתמש בשמן שנשאר עבור ריפוי שושנה, יש לו להתנות שיוכל להשתמש בשמן שנתו, ודווקא אם הנרות דלקו חצי שעה, אבל אם נכבו תוך חצי שעה, כתב במנחת שלמה (סימן מט) שאין מועיל תנאי על זה.

אמנם יש מתירים למרוח את השמן על שושנה למרות שלא התנה, והטעם שמי שיש לו שושנה הוא חולה שאין בו סכנה ומותר להתרפאות בדבר האסור מדרבנן, וכמו שכתב בפמ"ג (א"א סימן תע"ב סק"ו) חולה שאין בו סכנה יש לומר שמותר לשמש בנר חנוכה, שבוה התייר דרבנן.

אלא שיש עדיין לדון בזה, שהרי מה שהתירו לחולה להתרפאות באיסורים, הוא רק ברפואה טבעית, אבל ברפואה סגולית אין להתרפאות בדבר שיש בו איסור, כמבואר במסכת יומא (דף פ"ג ע"א) שלדעת רבנן אסור לחולה שנשכו כלב לאכול מהכבד שלו, למרות שיש בזה רפואה סגולית.

אולי כתב בברכי יוסף (סימן שא סק"ו) שבדבר שאסור מדרבנן, מותר להתרפאות גם רפואה סגולית, ולכן מותר לחולה שיש לו שושנה להשתמש עם השמן של איסור הנאה, למרות שזה רפואה סגולית. וכעין זה התייר בשו"ת משנת יוסף (ח"ו סימן קל"ג).

אולם באמת מקור הסגולה הוא מספר שיח שרפי קודש (אות שסט) וז"ל: שמעתי בשם הה"ק הרמ"מ ז"ע מקאצק סגולה לישון [רוז] ליקח שמן הנותר בקנקן (פלעשיל) מנרות חנוכה, ולמשוח על גבי הרזה, ואמר רמן על זה ומנותר קנקנים נעשה נס לשינוים, ודייקא מן הקנקן (הפלעשיל) השמן הנותר.

הרי שכל הסגולה הוא רק מהשמן שנתר בבקבוק זה כלל לא נאסר בהנאה, כמו שכתב באורו הלכה (סימן תרע"ו ס"ד ד"ה הצ"ח) שלכו"ע אין הנותר בצלוחית שמוזג ממנו השמן בכלל מותר השמן שבנר חנוכה.

לקבולי בשמחה

אל מול פני המנורה נעתקו המיילים מפיו. הוא עמד לפני המאור האלוקי המגיד הקדוש אשר איתן מושבו בעיר מעזריטש, ושאלתו אשר טרדה את מוחו זמן כביר - נשאלה לפני האורים ותומים. "כיצד שייך לקיים את דברי התנא' חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה? האם זה אפשרי בכלל לבן תמותה להתגבר על תחושות ליבו וכמו שפירשו בגמ' לקבולי בשמחה?"

המגיד הקדוש אשר השכינה דיברה מתוך גרונו, נהג לעיתים להפנות שאלות יחד עם השואלים אל תלמידיו הקדושים אשר ישבו בבית המדרש הסמוך לחדרו, כל דבר לפי ענינו, וכן נהג עתה כאשר שלח את השואל לשטוח את שאלתו לפני אחד ומיוחד שמתלמידיו הרבי ר' זושא אשר ישב בירכתי בית המדרש מאחורי התנור ונוגה לו סביב מאור התורה אשר שקד עליה בעבותות האבה.

כאשר נגיש הלה אל הרבי ר' זושא, התפלא הרגע על מה ראה המגיד לשולחו אל יהודי זה אשר לבוש קרעיים, אשר נראה כהתגלמות הפסוק של "כל ימי העני רעים", אך כאשר הביט אל פניו הזהרות ושמע את פסוקי נעים זמירות ישראל אשר יצאו מפיו בערגה וסילודין, אזר עוז ונגיש אל הקדוש בדחילו, ואמר לו שבשליחות הרבי שלח לשאלו האין יכול האדם לקיים את מאמרו המשנה "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה?"

הרבי ר' זושא הניח את אצבעו היכן שהפסיק את מזמור התהילים, וכאשר פליאה עצומה נסוכה על פניו פנה אל האיש ושאלו, "אלי שלחך הרבי לשאלו שאלה זו?! מוחה הלא מעולם לא היה לי איזה רעה" אשר הוצרכתי לברך עליו כשם שאני מברך על הטובה. **הרי אין טוב וחסד רודף אותי כל ימי, ולצערי לא אדע מה להשיב אליך על שאלתך**, סיים הרבי ר' זושא את דברו, כאשר נימה של צער מהולה במילותיו על אשר הוצרך להשיב פני יהודי ריקם. אך הלה לתשובה ברורה יותר ממה ששמע זה עתה הוא לא פילל...

בני החבורה ישבו מרותקים לשמע הסיפור הטרני אשר שטח לפנים בעריש בכישרונו הברוך. ומן הצד נשמעה שאלתו של פנחס'ל:

"תורה היא וללמוד אני צריך, הרי לא לחינם שלח המגיד הקדוש את היהודי אל הרב מהאניפולי לשאלו שאלה זו. הלא בוודאי בדווקא שלח את השאלה הזו אליו, ובוודאי על נפתרה השאלה מפיו של הרבי ר' זושא, אלא שצריכים אנו לברר מקחו מה היתה השאלה ומה היא התשובה עליה?"

"צדקו דברך פנחס'ל" - הפתיע ר' לייב מן הצד כאשר נתיישב בין החברים לשיחת רעים. "אכן, כל פעולה ודיבור של רבותינו תורה היא ולקמדה אנו צריכים, הבה נתבונן מעט מה טמון מאחורי השאלה והתשובה אשר נשאלו בבית המדרש במעזריטש."

"הגמ' פירשה אכן את דברי המשנה כיצד חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, הלא שני ברכות נפרדות הם, אלא המונח שגם "לקבולי בשמחה" כמו שמקבל בשורה טובה."

"ואכן לפי פשוטו חז"ל דרשו מאיתנו לקבל "בשמחה" אפילו רעה אם חלילה תתרחש. כך פירש הרמב"ם ועוד ראשונים **"שיקבלם בשמחה ויכבוש וגשותיו"**. אמנם, רש"י שם וכן הלשון הנפסק להלכה בשו"ע, הוא לקבולי "בדעת שלמה ונפש חפוצה". כי אכן קשה עד למאוד "לשמוח" עם הרעה."

"אמנם, בבית המדרש דמעזריטש למדו דברי הגמ' כפשטן, לקבולי "בשמחה". וכך דרשו כל תלמידי הבעש"ט הקדוש לקבל בשמחה וטוב לבב את כל מה דעבדי רחמנא"

"וזה היה דבר שאלתו של השואל, אין זה אפשרי "לשמוח" ביסורים וברעות אשר אפפו אותו. ילמדנו

רבינו כיצד באמת ניתן להגיע למדרגה הזאת. **"והתשובה** אשר קיבל מגלמת בתמציתה את כל היסוד אשר עליה נשען פרק כ"ו של התניא קדישא אשר אותו אנו למדים כעת."

"הכיצד"? תמהים כל בני החבורה לשמוע את דברי חידותיו של ר' לייב.

"המגיד שלחו אל הרבי ר' זושא, אשר כידוע הוא ולא אחר מהווה דוגמא לבעל יסורים אשר מלא בקשיים מעל עבר. ולמרות הכל, הרי הוא מעייין נובע של שמחה ואמונה, אשר כל מי שקרב אל ד' אמותיו לא יכול שלא להתפלא כיצד יכול הוא להיות כל כך מלא שמחה וטוב לבב."

"עדיין לא הבנתי", לא מרפה פנחס'ל, "הרי הרבי ר' זושא הוא 'בעל מדרגה', הרי הוא אחד ומיוחד מצדיקי הדור, אשר כבר נודע כמה מפליא הרבי בעל התניא בגדולתו. ואין יכולים אנו ללמוד ממנו. מתי יגיעו מעשינו לשולי אדרתו הקדושה? מה מהותה של התשובה אשר אליה כיוון המגיד כאשר שלח אליו את השאלה?"

"יפה שאלת", מסכים עמו ר' לייב, "אכן בוודאי תשובתו של הרבי ר' זושא שייכת לכל אחד ואחד מאיתנו. ומה היתה תשובתו, וכי אירע עמדי איזה דבר רע מעודי אשר נצרכתי לברך עליו?" כך תמה. ובמילים אלו טמון כל היסוד של לקבולי בשמחה."

"כי דרך החסידות האירה לאדם את עולמו, והראתה לו כי באמת מעולם לא קורה לו איזה רעה אלא הכל טוב מכל עבר."

"וכן הוא לשון הרבי כאשר מתחיל לבאר ענין זה **"והנה** עצה היעוצה לטהר ליבו מכל עצב ונדנד דאגה ממילי דעלמא ואפילו בני חיי ומוזני מודעת זאת לכל מאמר רז"ל כשם שמברך על הטובה כו', ופירשו בגמ' לקבולי בשמחה כמו שמחת הטובה הנגלית ונראית כי גם זו לטובה". האדם צריך לדעת על כל דבר ודבר שקורה עמו, "גם זו לטובה" דהיינו מקרה זה גופא אשר עובר עליו, הרי הוא טובה עצומה מאת אבינו שבשמים."

"אבל כיצד זה טובה כאשר לעינינו זה נראה כמו רעה"? שואלים הכל. "כי היסורים אשר לא נראים לעינינו כטובה, מקורם גבוה בהרבה מהטוב הנראה. כי אף היסורים הם טובה **"רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסיא שלמעלה מעלמא דאתגליא שהוא ו"ה משם הו"ה ב"ה ועלמא דאתכסיא הוא י"ה"**. כך שביסורים נמצא ונמשך אור אלוקי נעלה וגבוה הרבה **"זו"ש אשר הגבר אשר תייסרנו י"ה וגו"**

הארה

כיצד נוכל לטהר את ליבנו מכל עצב ונדנד דאגה אשר מפריעים מאוד לנצח את הנפש הבהמית?

העצה היעוצה לידע שמעלת היסורים גדולה היא מאוד, ועליו "לשמוח" ברעה אשר שורשם גבוה מאוד, ואור אלוקי נעלה טמון בו.

הפנס

מה לא אמרו לו ליצחק טרם צאתו למסע המסוכן. כמה אזהרות חמורות הזהירוהו, כמה ניסו ידידיו וחבריו להניאו ממהלך מסוכן שכזה, אך כשמדובר היה בעוד מסע לגלות את העולם הגדול, שום דבר לא עמד בעד רצונו העז של יצחק לחשוף עוד נדבך בעולמו הנפלא אשר לשם נשלח.

חוקר טבע בכיר היה יצחק, סוליות נעליו כבר עברו חרשו על חלק ניכר מהעולם הגדול. הוא חצה מדבריות, הפליג ימים, עלה גאות, וירד בעמקים. מצוייד במצלמה משוכללת היה עובר מסעות ארוכים ומתישים. ימים רבים וחדושים מכתת את רגלו בהתמדה. ולא פעם אף מכניס את עצמו לסכנה ע"מ לתפוס עוד תמונה על רקע לביאה גדולת ממדים וחרוצת שיניים.

דבר אחד עוד לא עשה זה היה חלומה הגדול, לחצות את יערות העד האפריקניים, מקום שיה לא זרחה שם רגל אדם, מקום בו תרמוש חייתו יעה, ואשר ניתן למצוא בו מראות טבע מרהיבים ביפיים, אשר לא שזפתם עין וחיות נדירות אשר שמעם טרם הגיע לעולם היישוב.

כאמור, הגיע היום ויצחק יצא לדרך המסוכנת הזו. הוא הצטייד בכלי נשק להגן על עצמו מפני חיות הטרף, באוכל ושתיה לימים רבים, ובפנס רב עוצמה להאיר לפניו את הדרך. את החלק הראשון של היער עשה במכונית, עד שהגיע למקום שא"א כבר לעבור כי אם לפלס את הדרך רגלית בין העצים הצפופים. אוהל קטן הקים לו הניח שם את חפציו המיותרים שלא יכבידו עליו במסע הרגלי, וכאשר שיר עליו על שפתיו החל את דרכו למעבה הרגלי, השמש האירה לו פניה בדרכו, קולות הציפורים נדמו בעיניו כמקהלת שיר נפלאה, כאשר שאגות ארי מאי שם מתמזגות בתוכם כקולו הבס של המנצח.

אט אט ירדה החמה ושקעה והאפילה התחילה להראות אותותיה, אך יצחק הרי התכונן לכך. הוא מפשפש בתרמילו למצוא את הפנס רב העוצמה שלקח עמו.

אך "אויה!" הוא מפליט בבהלה. **"הפנס** איננו!". יצחק טופח על ראשו בפלצות ונוכר שהניח את חפציו באוהל אך שכח לקחת עמו את הדבר החיוני ביותר במעבה הרגלי, הפנס. השמש כבר שקעה ופינתה את מקומה לעלטה סמיכה ומוחלטת, קולות חיות הטרף הולכות וגוברות, וזעקת שבר אדירה בוקעת ועולה אל צמרות עצי הגונגל מקרקשת את העלים ומחרידה ציפורים מקינם. זעקתו של מי שלא השכיל לקחת את הדבר הבסיסי שיורה לו דרכו, כאשר עתה אף אינו יודע איך לחזור...

קרן אור באפילת החורף הארוך נטול החגים מבצבץ ויוצא. הלא הם ימי החנוכה אשר מהוים מעט מן האור לדחות הרבה מן החושך של ימי החורף בכלל, וימי טבת בפרט. במשך ימי החנוכה אור גדול יורד מלמעלה ומאיר את נפש כל בר ישראל באופן שאין לשעה. אך ידוע הסיפור מהרה"ק מלובלין זי"ע שבאו לקבול בפניו על 'מוסר' המרר את חיי אחיו, ואמר "הלא הוא מאיר באור יקות", מכיון שאותה שעה הדליק נרות תנוכה. אך מ"מ רואים אנו שאותו מסור נשאר מסור, ואור זה לא השפיע עליו לשנות אורחותיו. כי אם אין לוקחים את האור ומכניסים אותו אל הבית להמשיכו בימי החול, מה יתרון לאור לאחר שאיננו.

ועל כן אל לנו להשאיר את האור בתוך האוהל, אין נמצא את דרכנו באפילת היער. הבה נא נקחה אותו עמנו ונשרישו בחיינו להיות עמנו עדי עד.

(מעובד מתוך שיחת קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לקראת חנוכה תשפ"ב בעיר ב"ש)

יעמדו על הברכה מצדיקי הרבים שהרימו תרומתם להוצאת הגיליון

ידידנו הנכבד
הר"ר דוד יהודה יושעף הי"ו
להגל הולדת הבת
למזל טוב ובשעט"מ
וה"ר שיראה ממנה ומכל יוצ"ח
רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר
רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר

ידידנו הנכבד
הרב יצחק אייזיק ראזענבוים שליט"א
להגל הולדת הבת
למזל טוב ובשעט"מ
וה"ר שיראה ממנה ומכל יוצ"ח
רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר
הקידושא רבא בשב"ק זו
בבית מדרשנו אור התפילה

ידידנו הנכבד
הרב משה הלברשטאם שליט"א
להגל הולדת הבת
למזל טוב ובשעט"מ
וה"ר שיראה ממנה ומכל יוצ"ח
רוב נחת דקדושה וכט"ס אבי"ר
השלום זכר בשב"ק זו
בבית מדרשנו בשוה"ט